

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В ЛІЦЕЇ

Реєстраційний номер: № 0118U003361.

Роки виконання: 2018–2020 рр.

Науковий керівник: Т. О. Ремех, канд. пед. наук, завідувач відділу суспільствознавчої освіти

ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ:

- ▶ *визначено* базові теоретичні положення дослідження (мету, завдання, об'єкт, предмет, концепції, гіпотези, теоретичне й практичне значення, очікувані результати), розроблено методiku дослідження;
- ▶ *визначено й обґрунтовано* основні підходи до методики навчання учнів історії та громадянської освіти на засадах компетентнісного підходу;
- ▶ *розроблено* основні засади методики навчання учнів ліцею історії та громадянській освіті;
- ▶ *проведено* констатувальний експеримент із теми дослідження, здійснено кількісно-якісний аналіз та узагальнено його результати;
- ▶ *розроблено* концепцію методичних посібників і практикуму.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ШКОЛІ: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ

Пометун О. І., д-р пед. наук

Серед завдань реформування української системи освіти важливе місце посідає розвиток критичного мислення учнів. На жаль, більшість сучасних учнів не навчаються на шкільних уроках думати чи навчатись самостійно й рідко отримують такі навички пізніше. Навіть та невелика кількість учнів, які від природи наділені розвиненим мисленням і зацікавлені в пізнанні навколишнього світу, так само потребують спеціального навчання, щоб набути здатності до аналітичних міркувань й умовиводів, відкритості й гнучкості мислення, аргументації та емпатії. Адже критичне мислення — це не вроджена здатність, а сукупність умінь і характеристик, які потребують системного формування та практики.

Проведені дослідження дають змогу стверджувати, що існує кілька перешкод, із якими стикаються вчителі, зокрема історії, в запровадженні на уроках зі свого предмета технології розвитку критичного мислення. Насамперед, учителі під час опитування говорять про зосередженість навчання в старшій

школі на тестах і підготовці до ДПА і ЗНО. Такий підхід до навчання заважає вчителеві працювати над розвитком критичного мислення учнів, потребує акцентувати на змісті (причому деталізованому), який учням треба запам'ятати. Лише коли вчитель може перенести акцент на сам процес навчання, учні отримують свободу та відповідальність за опанування змістом, аналізують джерела й оперують інформацією, розв'язуючи проблеми.

Наступним викликом є підготовка вчителів, оскільки навіть досвідчені вчителі не навчені технології розвитку критичного мислення. Загальних знань дидактики чи методики навчання в цьому випадку недостатньо. Ця проблема поглиблюється й браком відповідної методичної інформації. Адже сьогодні, незважаючи на стрімке зростання кількості публікацій (переважно в Інтернет ресурсах) та різноманітних вебінарів та відеоінструкцій на цю тему, вчителям не вистачає конкретних рекомендацій щодо побудови уроку/системи уроків із того чи іншого предмета.

Дослідження свідчать також, що в багатьох педагогів є власні стійкі уявлення про те, яким є зміст навчання та як його викладати, що перешкоджає їхній здатності подивитись на навчальний матеріал по-новому, критично осмислити його і запропонувати учням зробити так само. Перешкодами є й необхідність вчителеві бути відкритим до різноманіття думок чи учнівських дискусій, до самостійних висновків і міркувань дітей. Іноді навіть учні старшої школи, яких роками навчали в традиційно авторитарній системі цінностей, важко сприймають новий стиль навчання й вимоги думати самостійно.

Нарешті, багато вчителів стикаються з обмеженнями в часі, коли мова йде про «проходження програми». Коли вчителі зосереджуються на жорсткому дотриманні деяких досі перевантажених навчальних програм, лекції та тестування стають основними методами стандартної практики навчання. І це зрозуміло, оскільки лекція завжди потребує менше часу, ніж активне самостійне опанування учнями змістом навчання. Менше часу потребує й написання учнями тесту в порівнянні з формувальним оцінюванням (formative assessment). Однак чимало досліджень засвідчують, що лекція не є самим ефективним методом навчання, а об'єктивні тести не є найбільш ефективною формою оцінювання.

ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Гупан Н. М., д-р пед. наук

Аналіз джерел із питань розвитку критичного мислення засвідчує існування численних визначень цього поняття, узагальнення яких дає змогу розглядати його як цілеспрямоване, активне, дисципліноване (організоване) самостійне